

ȘEZĂȚOAREA

Revista pentru literatură și tradițiuni populare

Anul III No. 8 — 1895.

DIRECȚIA ȘI ADMINISTRATIA IN FĂLTICENI

FĂLTICENI

Tipografia și Libraria M. Saidman

ABONAMENTUL 5 LEI PE AN.

Ori ce corespondență a se adresa D-lui **Artur Gorovei**,
Directorul Revistei, în Folticeni.

C U P R I N S U L

Elementul popular în literatura cultă	Artur Gorovei
Tradițiuni populare din Bucovina ; I.	
Dragoșanca: II. Altarul și fântina pentru sacrificii tartare ; III. Fundarea orașu- lui Siret	Ilie Veslovschi
Medicina populară ; Chelbea, Sagetătura, Sclintitura, Rapănul, Struna, De inimă, Opăritura, Coriul	M. Lupescu
Descîntece pentru judecată	Artur Gorovei
Obicieii de la sf. Vasile	S. Mihăilescu

Elementul popular în literatura cultă.

În todeauna literatura populară a exercitat o însemnată influență asupra literaturii culte; opere de valoare artistică netăgăduită, sînt numai reproducerea unor producțiuni populare. Iliada lui Omer, care a făcut admirația alitor veacuri, nu ar fi —după cum susțin specialiștii— de cît o combinație măestrită a unor bucăți populare.

Ca să nu mai dăm alte exemple, ne mărgenim a cita pe Shakespear care, în tragedia *Regele Lear*, a luat ca idee fundamentală o baladă populară.

La mai multe popoare există un basm în care se vorbește despre un împărat care întrebă pe fetele sale cum îl iubesc. Fetele se întrec în a exagera dragostea lor; cea mai mică, însă, îi răspunde că-l iubeste numai așa cum trebuie să fie iubit. Din pricina acestui răspuns, fata cea mai mică e urgisită de tatăl ei, împăratul, pînă ce la urmă el se convinge că în adevăr fata îl iubea cum se cuvine să fie iubit un părinte. 1).

---

1). În varianta românească. «Sarea în bucate», publicată de Ispiroseu, fata

Acelaș lucru se petrece și cu cele trei fete ale bătrînului rege Lear. *Gonerilz* și *Regana* îl iubesc mai presus de închipuirea omenească; *Cordelia*, însă, îl iubește după cum îi este datoria. De aici urgisirea tatălui; dar la urmă, ea îl ajută să-și redobîndească tronul, pe care-l și moșteni după moartea regelui, pe cînd celelalte fete se arătară ingrate cătră părintele lor.

Astăzi chiar, mai în toate literaturile, elementul popular găsește o largă ospitalitate în operele fruntașilor.

În literatura franceză, cea mai bine cunoscută la noi, găsim un talent ca *Richepin* care scrie *Long-j'y-vas*, o frumoasă poemă cu fond popular; *Catulle Mendès*, poet atît de mult gustat, a publicat un volum întreg: *Lieds de France*, un șir de poeme luate din popor. Ca dinșii o pleiadă de poeți, mai mult sau mai puțin talentați, recurg la izvorul nesecat al literaturii populare, pentru a ni da opere de valoare.

La noi încă s-a petrecut și se petrece și astăzi acelaș lucru.

Unul din cele mai vechi și mai frumoase cîntece populare rominești, este următorul, cunoscut mai în toate părțile locuite de romîni:

Amărîta turturică
O! sârmana, vai de ea!
cît rămîne singurică.

---

cea mai mică spune tatălui ei că-l iubește ca sarea în bucată, isgonită din casa părintească. Sîta intra în serviciu la curtea unui împărat vecin, al cărui fecior o luă de soție. La nunta fu pețit și împăratul, tatăl sîtei, căruia necăstă-i pregăti bucatăse nesăcute. Împăratul nu le putu minea, și sîtei se încredință el că sîta sa îl iubea în adevăr, așa cum nu poate omul trăi fără sare. (A se vedea lucrarea D-lui Șamocanu, *Basmele romîne*).

o! sârmana, vai de ea!
 zboară tristă prin pustie
 mai mult moartă de cît vie!
 Cit trăește, tot jelește,
 cu alta nu se 'nsoțește!
 Trece prin pădurea verde,
 dar ea pare că n'o vede.
 Zboară, zboară, pîn' ce cade,
 și pe lemn verde nu șade,
 iar cînd stă cite odată
 tot pe ramură uscată,
 ori se pune pe o stîncă
 și nici bea, nici nu mincă!
 Unde vede apa rece,
 ea o turbură și trece;
 unde vede-un vlnător
 cătră el se duce 'n zbor! 2).

Acest cîntec a exercitat o influență mare asupra unor fruntași ai literaturii noastre din trecut, cari și-aŭ însușit-o și aŭ intercalat-o în scrierile lor, ori aŭ copiat-o aidoma și aŭ dat-o lumii ca propria lor producțiune.

În veacul al VI-lea domnea în Muntenia Neagoe Basarab, acest «Marc-Aureliu al Țării-Romînești, principe artist și filosof, care ne face a privi cu uimire, ca o epocă excepțională de pace și de cultură în mijlocul unei întunecoase furtune de mai mulți secolii, scurtul interval dintre anii 1512-1521», după cum zice savantul d. Hasdeu³⁾. Acest Neagoe Basarab a scris o carte, reprodusă în București după un manuscris din 1654 sub titlul «Invățăturile bunului și credinciosului Domn al Țării-Romînești Neagoe Basarab Vv. cătra fiul său Teodosie Vv.»

2). Alexandri, Poezii Populare, ediția 1886. p. 264.

3). Cuvinte din bătrîni, vol. II. p. 430.

În lucrarea aceasta se găsesc bucați de o frumuseță neobișnuită. Una din aceste mărgăritare a vechei noastre literaturi, nu-î de cît reproducerea, în proză, a vechiului nostru cîntec popular «amărită turturica».

Iată acel pasaj, citat de d. Hasdeu :

«..... ca turtureaua ceea ce se departe și-î plere soția : multă jale și dor are pentru dînsa, și *nicl odată pre co-paciū verde nu se pune, ci tot pre uscat ; și cînd va să-bea apă, întîtî o turbură cu picioarele și atunci bea ; și nici odată inima ei nu dobîndește veselie*».

Neagoe Basarab, pătruns de frumuseța ideei cuprinsă în acele cîteva versuri, în cari se descrie, cu atîtă simplitate și tîrie, jalea unei turturele despărțită de soțul ei, a reținut acea idee și a reprodus-o, cînd a simțit nevoie de ea.

Un alt poet, Ienăchiță Văcărescu, nu se mulțumește numai a lua ideea din cîntecul popular și a o reda sub altă formă : nu face —bună oară— ca Anton Pann cu bucășile sale „de prin lume adunate și la lume iarăș date“: el îl reproduce întocmai, îl dă ca propria lui producție, adăugînd numai cîteva versuri de-o artificialitate bătătoare la ochi, care contrastează enorm cu plasticitatea versului popular.

Iată cum sună poezia lui Văcărescu :

*Amărita turturea
cît rămîne singurea,
câci soția ș-a repus,
jalea ei nu e de spus.
Cît trăește, tot jălește
și nu se mai însoțește !
Trece prin flori, prin livele :
nu se uită, nici nu vede.
Și cînd șede cîte-odată
tot pe ramură uscată.*

Umblă prin dumbrav' adincă;
nici nu bea, nici nu mănîncă.
 Unde vede apă rece,
ca o tulbură și trece :
 unde e apa mai rea,
 o mai turbură și bea.
 Trece prin pădurea verde
 și se duce de se pierde ;
zboară pînă de tot cade,
dar pe lemn verde nu șade.
 Unde ved. vîntorul
 acolo o duce dorul,
 ca s'o vadă, s'o lovească
 să nu se mai pedepsească.

Versurile subliniate le găsim în cîntecul cules de Alexandri. — Se știe că acesta, culegînd cîntecele populare ca poet, nu însă ca folklorist, li-a făcut oare cari modificări, prin cari nu a pierdut din frumusețã, suprimînd din cîntecele populare multe repetiri sau lucruri cari i se pareau lui de prisos. Forma veche a acestui cîntec, probabil, era ceva mai lungă de cum o găsim la Alecsandri, și aceea formă a reprodus-o Văcărescu ; toate versurile cari lipsesc la Alexandri și sînt la Văcărescu, le găsim în alte variante ale aceleiaș cîntec.

D. S. Fl. Marian reproduce în a sa *Ornitologie* (vol. II, pag. 201-203) două variante, una din Bucovina și una din Transilvania. Cu ele complectăm pe Văcărescu.

În varianta bucovineană găsim versul acesta :

zboară prin pădure-adîncă

înlocuit de Văcărescu prin *umblă* în loc de *zboară*, și *dumbravă* în loc de *pădure*, ceea ce se poate să fi fost chiar așa în varianta cunoscută de el.

Mai găsim versurile :

*unde e apa mai rea
ca o tulbură și-o bea*

precum și ultimele versuri citate, cari în Bucovina sînt așa :

Unde vede-un vînător
ea merge la el în zbor,
vînătorul s'o pălească
de pe lume s'o sfîrșască
ca să nu mai năcăjască.

În fine, în varianta din Bucovina găsim și versurile :

Zboară pe pădurea verde
și se duce de se pierde.

Astfel s'a complectat poezia lui Văcărescu, rămînînd nepătat cîntecul popular cu versuri de sama acestuia

caci soția ș-a repus

eșit din pana lui, și care «se deosebesc cu desăvîrșire prin artificialitate, de mersul nemeșteșugit al operei poporului¹⁾»

Printre scriitorii noștri contemporani, încă sînt mulți cari, în operele lor, au dat o atenție deosebită, au făcut un loc însemnat elementului literar popular.

Nu vorbesc de Ispirescu, Creangă și d. Stăncescu cari ne au dat, sub o formă mai îngrijită, acele frumoase basme cu cari am fost deprinși din copilărie. Aceștia cern prin sîta lor proprie, bucăți din literatură populară; ei nu sînt influențați în lucrările lor, de arta poporului.

Acelaș lucru se poate spune și despre d. Speranța, cunoscut, în literatură, numai prin ale sale *Anecdote populare*.

Poet de un talent neobișnuit, asupra căruia se poate constata această influență, este d. Coșbuc.

. . . . .
Dar acela care, știînd să pătrundă mai adînc în firea

1). Hasdeu, op. citat. pag. 445.

poporului nostru, și-a însușit un mare fond din poezia lui, este maestrul Eminescu, în opera căruia se oglindește o mare parte din simțirea neamului nostru.

Nu am cercetat, cu de-amănuntul, din acest punct de vedere, opera lui Eminescu. Din treacăt am spicuit câteva bucăți în cari poetul nostru admirat și iubit, introduce elementul popular în frumoasele și mult simțite sale poezii.

În «O! mamă...», poetul se roagă iubitei lui să-i pue la cap o ramură de tei, copacul așa de mult iubit al lui Eminescu :

Cînd voiți muri, iubilo, la creștet să nu-mi plîngi,
Din teiul sfînt și dulce o ramură să frîngi,
La capul meu, cu grijă, tu ramura s'o 'ngropi,....

Acceaș idee o găsim într'o doină din Transilvania :

Mindră, cînd oiu muri eū,
vină la mormîntul meu
și-mi samăna siminic....⁵⁾

Obiceiul de a sămăna flori pe mormîntul ființelor iubite, este răspîndit în poporul nostru; fie că asupra lui Eminescu a influențat acest obicei, fie că ar fi cunoscut cîntecul pe care l-am citat, și sub influența lui a scris această frumoasă poezie, pentru noi e indiferent: diutr'un izvor popular a eșit poezia lui.

În aceeaș poezie, Eminescu zice :

Iar dacă împreună va fi ca să murim
Să nu ne ducă 'n triste zidiri de țintirim :
Mormîntul să ni-l sape la margine de riu,
Ne pună 'n lucăperea aceluiaș sicriu,

5). S. C. Mindroșcu. Literatură și obiceiuri populare din comuna Ripa-de-Jiu, pagina 98.

De-a purerea aproape vei fi de sinul meu..
 Mercu va plinge apa, noi vom dormi mereu.

Intr'o doină populară, tot din Transilvania, poetul țaran își roagă iubita să moară o dată cu el, să-l închidă pe amândoi în coplârșău (sicriu), să-l îngroape în grădinuță (nu în țintirim) și în acelaș mormint, ca să nu le fie urit:

Morî mludră, să mor și eu,
 să ne închidă 'n coplârșeu,
 să ne 'ngroape 'n grădinuță
 cu capul la scinteuța,
 să ne 'ngroape 'ntr'un mormint
 să nu ne fie urit. ⁶⁾

Luceafărul e un poem admirabil. — O fată de împărat să îndrăgește de steaua care strălucește mai frumos pe cer, de *luceafăr*.

Intr'o poveste populară o fată de împărat se îndrăgește de *soare*. — După multă străduință, străbate pînă la locuința lui, dar mama soarelui, o bătrină răutăcioasă, temîndu-se ca nu cumva și soareului să-i cadă dragă fata, o preface în *rîndunică* ⁷⁾.

Povestea aceasta e origina *Luceafărului* lui Eminescu.

Dar nu numai că ideea fundamentală a acestui poem e de obîrșie populară, ci urmele unor din amărunte le găsim în gura poporului. Așa, chiar la început, vorbind de fata de împărat, Eminescu zice:

Și era *una la părinți*
 Și mludră 'n toate cele,
 Cum e Fecioara *între sfinți*
 Și luna *între stele*.

6). Măndrescu, op. cit., 92.

7). Marian, Ornitologia, I. 357-371. — Legenda aceasta e tradusă în franțuzește de autorul acestui articol, și publicată în *Revue des traditions populaires* din Paris, tom. LX (1894), p. 621-625.

Intr'un cîntec cules din Neagra-Șarului (Județul Suceava) o fată se plinge că e singură la părinții «ca și luna printre stele» :

Ș'apoi frunză trei văzdoage
la crîșmuță 'ntre priloage
șin orindă trei jidauce,
rachiu bun de trei soroace,
și vinuș de trei priloage :
cine bea, copil nu face.
(Că știut ⁸⁾ și mama mea
că m'ar face singurea

se ducea și ea de bea
de copil nu mai făcea ;
c'am fost *una la părinți*
ca și Luna între sfinți,
fără frați, fără surori
ca și luna printre nori,
fără frați, fără surorele
ca și luna printre stele ⁹⁾.

In cîntecul popular s'ar părea nu nou-seas expresiunea *ca și luna între sfinți* ; dar să nu se uite că în credințele poporului au rămas încă urme păgînești, și că pentru el *soarele și luna sînt sfinți*.

In „satira a III-a” unul din fiții lui Mircea-Vodă, în la-gărul de la Rovine scrie, pe geaunchi, o carte ca *s'o trimcată draget sale de la Argeș mai departe*, și-l zice :

Te-am ruga, mări, ruga
să-mi trimeti prin cineva
ce-t mai mindru 'n valea Ta:
codrul cu penele,
ochiul cu sprincenele ;
că și eu trimele-voiu
ce-t mai mindru pe la noi :

oastea mea cu flămurile
codrul și cu ramurile,
ochiul nalt cu penele,
ochiul și sprincenele.
Și să ști că-s sănătos,
că, mulțămînd lui Hristos,
te sărut, Doamnă, frumos.

Intr'un cîntec popular, o catană scrie acelaș lucru iubi-tei lui, cu deosebire că el vorbește ca o catană, pe cînd «*fiul falnicului Domn*» vorbește ca un fiu de Domn :

Trimele-mi, mîndră, trimete
ce-o fi 'n sal la răi mai verde:
coșta, petelele,
ochiul și sprincenele ;

ochișul și gurița
să-mi stîmperî inimuța
sara și dimineța,
peste zi tot deauna.

⁸⁾ În loc de «că știut».

⁹⁾ Șezătura, vol. I, pag. 14.

*Că şi eă, mindră, şi-oă trimete
ce-o fi 'n cătane măi verde :
chivăra şi penele
ochi şi sprincenele :*

ochi şi gură
să-şi stîmperî inimă
sara şi dimineaţa,
peste zi tot deauna 10)

Aceste citații cred că ajung pentru a vedea câtă influență a avut asupra lui Eminescu poezia populară. Iar dacă ne aducem aminte că el însuși pune sub *Călin* un subtitlu : *file din poveste*, poveste în care ui se vorbește de feți frumoși cu păr de aur, de zmei cu solzii de ojele, și de acel popor de gize cari petrec la nunta fetei craiului ; dacă ne amintim de poeziile lui *în forma populară*, uu mai putem sta la îndoială că asupra lui Eminescu, poezia populară a exercitat o influență hotărtoare

Prin această introducere a elementului popular, opera lui Eminescu a câștigat în frumuseță, făcînd să sune o notă nouă în obișnuita monotonică a poeziei noastre culte.

De aceea și Eminescu este uu mare poet.

Astăzi la noi, o sumedenie de scriitori, din care unii chiar cu un simbur de talent, se zvircolesc, istovindu-și puterile, ca să-și îmbrace cugetarea într'o formă mai puțin obișnuită, pentru a se deosebi —prin aceasta măcar— de marea gloată care umple zilnic publicațiile rominești cu poezii în cari găsim versuri de calibrul acestora :

Acela ce iubește
Moșia și poporul în care mi se naște,
Acela înțelege a crește și a paște ...¹¹⁾.

. . . . .

10) Cîntecul culoso din Ardeal de V. Aloxin și publicat în Convorbiri literare din 1 Noembrie 1888, pag. 686-687.

11) I. Nouțescu. «Pul de lei».

Dacă aceşti tineri s-ar apropia de arta poporului, dacă nu de popor chiar; dacă, în încercările lor literare, ar face un loc larg elementului popular, ar găsi ceea ce inima lor doreşte, ceea ce creierul lor caută cu atita străduinţă.

Artur Gorovei.

Tradiţiuni populare din Bucovina

I. DRAGOŞANCA.

La începutul veacului XIII, năvăleau adeseori în ţările Moldovei, *Tartarii*, un popor sălbatec. Multe şi frumoase oraşe şi sate le prefăceau în cenuşă, iar pe locuitorii prinşi îi omoreaşă sub cele mai crincene dureri. Mai toată Moldova, şi mai cu samă partea de sus, Bucovina de astăzi, se asemănă pe atunci unui deşert cumplit.

Năvălind ei odinioară iarăşi în Bucovina, dărâmasă cu totul reşedinţa principilor Moldovei, străvechiul oraş *Siret*. Principele ascunse mai întâi coroana sa de aur, precum şi alte odoare preţioase într'o fiutină, şi după ce o năşăpi, luă cu ai săi refugiul spre munţii Carpaţi. Dar tocmai acolo unde se gîndea scutit de gonirea Tartarilor, muri bietul principe din cauza strapăţelilor cari le făcuse.

Intrînd Tartarii chiar şi în Ungaria, strînse vileazul *Dragoş Vodă*, domnitorul Maramureşului, oştimea sa şi-i alungase preste Carpaţi. În apropierea oraşului *Siret*, într'o vale, îi prinse şi-i bătu Dragoş aşa de cumplit, încît numai foarte puţini tartari scăpară cu vieaşă.

Locul acesta însă unde fură Tartarii bătuţi, îl numea oştimea *Dragoşanca*, intru aducerea aminte de învingătorul Tartarilor. Pe fiul său *Sas*, împreună cu o parte

din oștime îl lăsa Dragoș înapoi, să apere țara de năvălirile popoarelor sălbatece. Pe dealul din fața orașului Siret, își ridică el în curînd o cetățuie, unde putea privi-ghea lesne toată împrejurimea. Dealul acesta se numește și în ziua de astăzi încă după cetățuea lui Sas Vodă, *Sasca*.

Auzind locuitorii pribegiți că Tatarii sînt învinși, se întoarseră înapoi în mînoasele șesuri, și aleseră în locul răposatului principe pe Sas Vodă ca Domn al Moldovei.

II. Altariul și fîntîna pentru sacrificii tartare.

Mai mult, poate, de cît ceilalți locuitori din Bucovina, au suferit cei din străvechiul oraș Siret de grozăviile tartare.

Sus pe dealul *Ruina*, se află încă înainte de vro ciți-va ani, rămășițele unui altar și a unei fîntîni unde aduceau idolatrii Tatarii jertfe zeilor, care consta, după legea tartară, numai din iuimi de creștini. Vai și amar de cei creștini cari fusă prinși și meniți pentru jertfire! Nu moarte repede, ci torturi crîncene li așteptau mai totdeauna. Din trupul viu omenesc, scoteau ei inima caldă, și o ardeau, la apusul soarelui, pe un altar de piatră. Cenușa inimii însă o punău într'un vas (ulcică) care se cufunda în fîntină. Fîntina aceasta, precum și altariul, erau menite numai spre aducerea jertfelor, stînd acolo totdeauna un Tatar la pază.

Acuma se găsesc acolo numai hîrburi de vase cu pîreți foarte groși, iară o piatră mare pătrată, care stă și acuma în apropiere, ne mărturisește despre grozăviile sălbaticilor Tartari.

III. Fundarea oraşului Siret de fiul lui Sas Vodă.

Înainte de vr'o cîteva sute de ani, cînd încă era cetatea Voevozilor romîni pe deluşorul *Ruina*, aşa numit în ziua de astăzi după dărămăturile şi rămăşiţile cetăţii, domnia peste poporul romin fiul lui Sas. Acest domnitor să fi fost foarte evlavios şi iubitor de pace. Macar că avea însuşiri bune, totuşi avuse şi neamici. Trei fraţi se sfătuiră să-l ucidă ca să se poată împărţi în împărăţie şi cu averea lui.

Cu putere nu putea ei îndeplini nici decum planul lor. căci principele care capătăşa ştire despre aceste, era foarte precaut. Ori unde mergea, era înconjurat de amicii săi, de aceea nu putea nimene să facă bunului Voevod vre un rău trupesc. Ce nu puteau ei iusă să ajungă cu putere, căutau de acuma înainte să îndeplinească prin viclenie.

Ei săpase un drum sub pămînt spre cetate. După mai multe luni, ajunse chiar de desuptul odăii unde dormia domnitorul. Acuma aşteptau conjuraţii un prilej bun venit. În noaptea ajunului s'aŭ hotărit să intre în camera principelui ca să-l ucidă. Dar' şi acuma scapă cu viaţă.

De acum n'avea principele mai mult în locul părintesc odihna cea de dinainte. El se strămută în valea care era mlăştinoasa şi acoperită cu copaci umbroşi.

Acolo se simţia mai sigur de cît în cetatea măreaţă. În apropierea pieţei centrale de astăzi, lângă pîriul *Cîcaîna*, spre sud, îşi clădi un alt castel. Cu principele se strămutase şi tot poporul de pe deal în vale şi aşa s-a fundat oraşul Siret. Ori de s'a numit reşedinţa cea dintîi a principelui tot aşa, nu aminteşte tradiţia. Dar şi valea unde s'a strămutat fiul lui Sas Vodă, care era foarte păduroasă şi mlăş-

tinoasă, adică noul Siret, trebuie să fi fost mai înainte locuită.

Străbătînd oamenii din ce în ce mai tare în pădure, dădură de o biserică de lemn de tot dărâmată, împrejurul căreia se afla și un țințirim.

În locul bisericii celei vechi clădise mulțămitoriul Voevod un alt locaș dumnezeesc, care s'a sfințit și s-a închinat sfîntului Ioan.

ILIE VESLOVSCII.

(Va urma)

Medicina populară

XLVIII. CHELBEA.

Chelbea e o boala a peleî capului; din cauza ei părul pică și nu mai crește. Contra chelbei ori ce leac n'are putere. Leșia de ciucălăi de popușoi și unsoarele, sint leacurile ce le întrebuițează săteanul contra chelbei. Oamenii se ung pe cap cu *gaiță* (gaz, petroleu) ca să le treacă chelbea, dar mai totdeauna perd și părul ce-l mai au.

XLIX. SĂGETĂTURA.

Săgetătura, e o lovitură ce moartea o dă omului sănătos pe cînd lucră. Cel săgetat, cele mai adesea ori, moare. De săgetătură poți să scapi cîte o dată.

Buruencele de săgetătură strînse de babe în ziua Crucii, sint leacurile contra acestei naprasnice boli. Buruencele se ferb, și cu zama se spală bolnavul pe locul săgetat. Pe unii oameni moartea îi săgelează prin mină ori picioare,

și le ie o mină ori un picior. Atunci mină se invinețește, și omul nu mai poate lucra cu ea.

L. SCLINTITURA.

Scintitura ori *scrintitura* provine din căzături, din pătături, ș. a. Scintitura are loc la mină și picioare, la încheieturi.

Când cineva și-a scrintit mină, aleargă la babă să i-o traga, să i-o pue la loc. Smunciturile fără știință și trasul pe roată, sînt bune în asemenea caz. Când mină scrintită a fost pusă la loc, începe a se pune la partea dureroasă, mai ales când brațul se umflă, lut muiat în salamura. Leacul acesta e cu atît mai bun, cu cît țărna ori lutul e de la rădăcina perjului. — Ca să scoată focul și durerea, e bună și *mătreața* (lina broaștei) de la isvoare. — *Bur-sunele* (rugină de la niște locuri mlăștinoase), încă-s bune de pus.

Scintița — o burueană ce crește pe la bătătură, prin ogrăzi, fînațe ș. a. — pisată și cu oțet, e bună de pus la mină celui scintit.

LI. RAPĂNUL.

Rapănul e o boală ce-o au cei murdari la cap. Capul rapănosului e plin de bube puncioase, din cauza cărora părul pică. Rapănul face bolnavului mîncărimi mari, și capu-i pute urit.

De rapăn poți scapa cu greu. Leșia de ciucălăi cu sapon prost, e cea mai bună doistorie — Copiii mici încă fac rapăn. Ei scapă cu o burueană numită rapăn, cu care li se fac scaldături.

LII. STRUNA

Struna e o umflătură a peleii, plină de materie apoasă, ce se face cele mai adese-ori printre degete. Struna produce o usturime grozavă.

De *strună* scapi, dacă petreci prin beșică o strună pusă într'un ac. — Storci apa bine și nu jupești pelca.

LIII. DE INIMA.

La inimă te doare din multe pricină. Dacă măninci ceva iute și rău, dacă ai băut ceva ce nu-ți prieste, în sfârșit dacă boala o ai de mic.

Durerea de inimă trece dacă puți în pripă o lespede ferbinte sub briu, ori dacă bei o lecuță de rachiu cu chiperiu negru, ori cu cafea, De n'ai d: unele de mai sus, îi bună și apa cu spuză (cenușa ferbinte).

Să nu se creadă că durerea de inimă vine în dreptul inimei. Durerea la inimă vine în dreptul briului, sub furca peptului.

LIV. OPĂRITURA.

Mulți copii se opăresc cu apă ferbinte ori cu lapte. Când asemenea cazuri vin la casa gospodarului, femeea cu copilul opărit îi pune la opăritură lut frământat cu sare, ca să scoată focul. Unele ung opăritura cu cerneală violetă, căci și cerneala scoate focul. Rana se unge cu oloi de cinepă și huba trece. — La opărituri e bine să mai puți și mătreață din belgi, că-i foarte bună.

LV. C O R I U L.

Coriul ori *pojarul* e boală primejdicasă. Un copil poate zace numai de 3 ori de coriū. Coriul e bine de scos afară, să nu se ascundă la inimă, c'apoî copilul moare. Cînd e să coriul, să nu bei nimic rece. Poţi să bei moare de curechiū multă, rachiu cu *cîrmitz*, şi ie bine să pui la inimă şi pe pîntece, petece de postav roşu muiate în răchiu-spirit. — Odată eşit coriul dinăuntru, primejdie nu mai este.

M. LUPESCU

DESCÎNTECE

Pentru judecată.

Abia în ultimii ani a început poporul a crede că se poate întîmpla, une-ori, să ciştige o judecată dreaptă cineva care n'ar avea stăruinţi pe la judecători, ci numai așa, pentru *sfînta dreptate*. — Deprins cu judecăţile *Divanului*, cînd trebuia să ai punga plină ca să eşi cu izbîndă din judecată; obişnuit chiar cu judecătorii de acum zece sau cinci-spre-zece ani, pe cînd hotăririle se pronunţau în favoarea celui care da mai mult, poporul mai crede încă, pe unele locuri, că judecătorii pot fi influenţaţi, dacă nu prin bani, macar prin *gura vrăjmaşilor*. De aceea se mai fac încă descîntece de cătră cei cu judecăţile.

Iată unul din aceste descîntece :

„Cînd îi vrea să mergi la judecată, să ieî o lacată cu

șurub, să deschizi lacata și să zici cuvintele aceste: *Rog pe limbele rele* (să numești pe judecătorii și protivnicul celălalt) *să nu grăiască de mine rău la această înfătoșare Allah, Surtan, Dobumcalem, Huima, Sulam!*

„Aceste cuvinte le zici de doua ori, și a treia oară, cind începi a zice, începi a închide lacata, și cind ai isprăvit de zis aceste cuvinte, să fie și lacata închisă. — Apoi arunci lacata într-o parte și cheea în altă parte, și zici: Cind s'a găsi lacata aceasta și cheea ei, și s-a deschide, atunci să se deschidă gurile vrăjmașilor mei; cum s-a închis și s-a încuiat lacata aceasta, așa să se închida gurile vrăjmașilor mei și a aceloră ce m-or judeca, și să nu le poată deschide asupra mea, să mă judece rău.»

Acesta e descintecul pe care l-am găsit, cu ocazia unui inventar, între hârtiile unui bogataș din Folticeni.

Artur Gorovei.

Obiceiū la Sf. Vasile.

Mare grijă învâluie satele în ajunul sf. Vasile: țărancele cu obrajii dogoriți de gura cuptorului și cu minicile suflicate pînă 'n cote, varsă sudori, cit învirt colacii din cuptor; —că doar de-o dată cu sara, le trebuie să aibă cu ce-și spala obrazul înaintea plugarilor. De alta parte, gospodarul strînge lucrurile de pe-afară, mai îndosindu-le din calea prașcăilor. — Ce ți-ar fi dac'ar umbla numai oameni detreabă; da sint handralăi mari, cari nu umblă de alta, de cit numai de cabazlic. A doua zi numai auzi: că de la cumătru lăutare, aū luat poarta și aū dus-o la cutare din cîptica

satului, ori sania culăruia au dus-o în ripa din vale : şi de cite alte năzbitie nu s'apucă.

D'apoi bieţii copilaşi . în ziua aceea se farmă cit imblă cînd a casă, cînd la tovarăşi, tot pregătindu-se pentru sa-ia. Nu-i vorbă că clopoţelul, buhaiul şi biciul, cu cîte două, trei săptămîni mai înainte-s gata, da tot le mai caută să vadă nu mai au nevoie de dres undeva ; bună oară la clopotul pus în lopăţică, poate s'a faramat busuiocul, atunci leagă alt zmoz (mănunchiū). — Pînă la inserate stau ca pe foc. — Mai de-o-dată cu culcatul gânilor, o tulesc la fugă, de scapără 'n urma lor şi de la o casă la alta nu-şi dau rînd cu uratul.

S'apoi pe ici colea, s'animă printre aceşti mici şi cite-un handralău de cei mari, de imblă numai în prijmă fetelor : le ocheşte pe fercastă să vadă ce fac şi cum se poartă, se mai dă tuchiluş în dosul băieţilor la uşă, aşteptînd pe fată să iasă pînă 'n prag cu colacul, cînd şi el zmac ! înhaţă mina fetei şi zmunciind-o, dezbracată şi descultă, cum a apucat a eşi de la căldură, din o săritură îi jos de pe prispă şi cu fuga-i dă o roată prin omătul din ogradă. — Dacă-i vr'un drăguţ al ei, numai o auzi : „şezi ghinişor, c-a eşi mama afară”. Răpede-i mai dă şi-un strins în braţe, de-acolea la sănătoasa, — drumul peste poartă.— Dacă nu-i cu lipici la inima ei, îi dă 'n obraz cu vorbele : „ăra măi!.. da-u-ar dracu, da şezi ghinişor, c-amuş strig pe mama. ; ori „ia du-te la dracu”.

Încă ceva mai frumos, de se 'ntîmplă că 'n locul fetei să ia pe cite o babă ; cit într'adins, cit în greşală, apoi s'auzi bajocuri şi ocări cu acelea . numai pe cini să se întîmple.

Nu-i vorbă, că și o samă de fele-s dracu; es intr'adins, să poată fura busuiocu de la clopotul băeșilor, după care imblă ca după iarba de leac; le trebuie de pus în lăutoare, doar or fi și ele dragi la lume, ca și urătorii.

Toate obiceiurile acestea le am găsit la țaranii cîmpeni, dar nu tocmai așa la munteni. În traiul meu de trei ani în Neagra-Șarului, am văzut că'n satele de pe răzeșia Dornei, îi puțin hăz în noaptea asta. — În anul întâi cum vine sf. Vasile, așteptam să văd zbîrnială ca la șes; cînd colo ce să văd? te meri ce și mai nimică, de abia câțiva plugarași cu clopoșelul. În colo, pace bună. — Da 'n schimb crișma satu'ui gema de gospodari. Nu tot așa am văzut la cîmp: fie care-și duce băutura acasă, și cinstește pe flecăii mari și pe plugarii ce ură mai frumos.

Intru citva să le dăm dreptate și Dornenilor că la astă vreme nu-și fac pitrecanie mai întinsă; de unde Dumnezeu, dacă la dinșii în vatra satului cit is mai dese casele, în colo par' că-s zvîrlite din țepoi; una ici pe o ripă, alta pe un deal, altele prin cele infundături de munți. Fie-care cit a putul a căulat să se așeze 'n mijocul moșiei lui.

Și iacă la cîmp din ce fac halacania (vuietul) cea mare: unul care ură la fereastă, sună și clopotul; altul trage *buhaiul*; altul mai din colo, zice de jele, ori lmi arde cite o horă din flucr. — În unele sate mai pocnesc din *harapnice* (bice mari împletite din cînepă) și bat *doza* (o piele întinsă pe o veșcă de sită).

În toate satele este obiceiul ca urătorul să zică la cei alți: „ia mai îndemnați flecăi! Cei alți îi răspund: «hăi!..i hăi!..» Cit ține *hăitul*, urătorul se hodinește. Așa fierbere-pînă în ziuă, de clocotesc satele.

În uratul tuturor, am auzit povestindu-se despre *giupinu*

Gazda ori bădica Troian și c-o căutat un loc curat, de arat și semanat, pe lângă care îndrugă verzi și uscate.

Sfârșesc cam toți în felul acesta : cîte hopuri, hopuroate, la mulți ani cu sanătate ; cîte kopuri, kopurele, la mulți ani cu floricele, sădă cu un fir de mintă creafă, să oă trimiată Dumnezeu viață ; cu un fir de busuioc, se vè trimiată Dumnezeu noroc.

De toată grămăgioara cu urători, se dă mulțămită un colac. De la cei chiaburi se dau și bani.

Un al doilea soi de urători sînt cu colinda ; dar nu imblă de cît țigani.

Al treilea soi, vine ceata flecăilor cu jocul, care se face în felurite chipuri ; prin unele sate imblă cu capra, în altele cu malanca, în altele cu ursul.

În satul Dolhasca, flecăii imblă cu capra, pe care o în-igheabă ast-fel : din un lemn, fac elipul unui cap de capră. Botul, coarnele și gîtul îl împodobesc cu felurite zgardiși (mărgelile mici, de diferite culori, înșirate pe ață). De gît leagă un lăicer cusut în două, sub care se ascunde un flecău, care joacă capra. Alții flecăi se fac turci ; îmbracăși turcește. Alții se fac arabi (harachi). Îmbracăși turcește numai cît is unși pe față și minuri, cu cărbuni. — Unul jidan, altul jidancă. Unul moșneag și altul babă. Alții țiganu cu țiganca ce gicește cu ghiocu. Alții fete, îmbracăși femeeste.

Cum ajung în ograda gospodarului, scripcarii încep a cînta un joc pentru capră. — Intră în casă, și joacă puțin capra. — După ea turcii și arabii, luînd la joc fetele lor și pe a gazdei, de sînt. De cum s-a văzut în casă, țiganca începe a căuta cu ghiocu pe la cei de gazdă și dintr'un

car cu minciuni scoate-o mulțime de haz. — De altă parte jidanul într'un colț își face rugăciunea, ținind o carte în mână. Mai despre ușă, capra scutură clopoșei de la git și din cînd în cînd dă cu coarnele după cei din casă. — Nu mult joc, și intră la rînd moșneagul cu baba, învîrtindu-se cu ghibele lor poznașe, iar mai de o parte jidanul cu jidauca.

De cum joacă, își caută prilej unu altuia de a se ciondăni. Nu mult, și să ieū la sfadă. De *poreclele* ce-și pun, și cum se slujește unu la altul, trebuie să te ții cu mîna de inimă cît rizi.

La urmă vine și rîndul țiganilor la joc, cari așa imblătesc cu picioarele și pocnesc în pămînt, de par-că bat cu ciocanele 'n șatră.

În satul *Hîrtoapele*, nu se gătesc așa frumos; o parte se 'nfășură cruciș preste spate cu curele cu nasturi și-și zic *armîuți*; o altă parte se fac fete, imbrăcați în strac femeșii. Moda lor îl de imblă cu clopot și ură la fereastă întăi. Pe urmă intră 'n casă de joacă. Pentru asta le zice că imblă cu *malanca*.

În satul *Giulești*, unul joacă capra, care-l făcută mai ca și la cei din Dolhasca, numai atita că acel ce-o poartă, nu-și ascunde sub ea de cît eapul și umerile. Un altul joacă un căluț mic, pe care-l fac ei din lemn. Capul și coada par-că-s chiar agidoma. De preste mijlocu lui spînzură o invălitoare, sub care se ascunde cu capul flecăul ce-l joacă. Pe desubt arc de ce trage, de tot poartă coada în sus și 'n jos, cu care plesnește capra peste hot. Imprejurul lor joacă ceilalți flecăi și scripcarii le ciută.

Fetele care-s scoase la joc, de 'nainte și-aū inchipuit

cite-uu colac de cei mari, pe care l dau flecăilor, pe lângă cinstea cu rachiū ce o dau părinții lor. O parte din flecăi, is făcuți fete. Citi-va se fac țigani cu urși flecăi înbrăcați cu cojoace pe dos). Cît joacă flecăii cu fetete împrejurul caprei și călușului, țiganii cu urșii lor stau de-o parte. Cum stau de joc aceștia, es din dosul flecăilor țiganii cu urșii și încep a juca.

În *Drăcent* flecăii îmblă și cu clopot de ură ntai la fe-reastă. — Doamne! Ce minia lui Dumnezeu il de cum ajung aceștia sub părete; unu ură, scripcarii cintă. unu bate doba-alții pocnesc din harapnice, altul zice din fluier, și cite o dată mai chiuiesc cu toții, de te ia groaza, ne mai știind ce-i

De obicei il poftesc în casă. Mai toți is schimbați de nu-i poți cunoaște. Fac și capră, care-i mai ca 'n celelalte părți. — Se mai fac *mire* cu *mireasa*, și cei de pe lângă dnoșii: habă și moșneag, iar cili mai sint, toți înbrăcați în strae nemțești; care mai de care mai fleduros Tare-s hizi; unși cu tăcium pe obraz, alții cu obiazari de tirg ori făcut de dnoșii din petici, și pe cap cu fel de fel de tiulerce (chipiuri) făcute de ei.

De cum au intrat în casă, scripcarii cintă și unde, mai tată, mi se prind de mină la joc, de pare că-s draci de pe comoară. Ba încă mai zic și strigătele 'n joc după cum le-i moda satului.

În comuna *Bucium* de lângă Iași, am văzut în anul 1885, cu ce veselie se desfătau rominii de prin văile de sub dealul Răpedea, spre Sf. Vasile. Și acolo băceții îmblă cu clopotul' cu buhaiul, cu biciul și cu fluierul, iar flecăii cu nunta.

Meșteșugul cum știu a'și injheba nunta, mi-a căzut tronc ne inimă; și nu pot să uit desfătarea ce făceau la curțile

boerești și la casele țărănești. Erau peste cinci-zeci de flecăi; toți purtați cu regulă militărească. Unii din ei țineau în niște bețe lungi, niște beșici de hârtie boită, în care ca 'n niște finare ardeau luminări. Cu acestea luminau mai ca ziua, drumurile cele lucilecite printre vii. Înainte aveau de cîrmaci: goruiști, dobroșeri și muzică; toți militari. Tot într'un pas mergeau de la o casă la alta.

Cum poposeau la o casă, de odată ieșau înainte: mirele cu mireasa, socrul cu soacra și starostele, ocoliți de cel altă flecăi, cari schimbați în strae, se închipuiau mai din toate breslele: boier, jidan, cioban, fete mari, vornici, moșueag și babă.

Găteala miresei (un băitanaș tînăr, fața ei frumoasă de puleai s'o tai cu 'n fir de păr, și cum mai sta și smerită, își venea să jură că-i agidoma mireasă. Pe de altă parte starostele, care era de tot un *gură bogată*, curgeau gîrlă minciunile din ei; așa 'n ești chiar suparat de ai fi fost, te făcea să rîzi. Unde 'ncepe a stărosti pe mire, dragă doamne, îl lăuda; că-l îmbracat (arată uu deget al mînei tu sus; adică gol ca napu); *uu be* (Incelișor, cînd n'are ce); *are cinci stoguri de fin, trei a boierului și două-a julaunului* (arătîndu-l cu degetul); *are doi boi; or crește ei, macur că-s rîci;* și mai multe alte brașoave de acestea.

Prin unele sate, îmi spuneau că urătorii se închipuiesc *dracii* cari se adunau la fercasta lui Sf. Vasile, și ca să-l năucească de cap cînd scrică, sunau fel de fel de clopote, fiere și hirburi.

S. Mihăilescu